

ΟΜΗΡΟΥ ΟΔΥΣΣΕΙΑ Α΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

2η ΕΝΟΤΗΤΑ: α 26-108/<22-95>

Η πρώτη αγορά των θεών

1.Δομή

- στίχοι 26-30: ο Ποσειδώνας λείπει στους Αιθίοπες για να πάρει μέρος σε μια θυσία
- στίχοι 31-51: ο Δίας κατηγορεί τους ανθρώπους για την ανευθυνότητά τους. Το παράδειγμα του Αιγίσθου.
- στίχοι 52-72: η Αθηνά μιλά για τα βάσανα του Οδυσσέα
- στίχοι 73-92: ο Δίας λέει πως θυμάται τον Οδυσσέα. Αναφέρεται στην έχθρα του Ποσειδώνα και λέει πως πρέπει να σταματήσει
- στίχοι 93-108: η Αθηνά παρουσιάζει το σχέδιό της για την επιστροφή του Οδυσσέα

2.Ερμηνευτικά

Αίγισθος (στ.33): ξάδελφος του Αγαμέμνονα και του Μενελάου. Σύναψε ερωτική σχέση με τη γυναίκα του Αγαμέμνονα Κλυταιμνήστρα, όταν αυτός πολεμούσε στην Τροία. Όταν επέστρεψε τον δολοφόνησε και πήρε τη θέση του στο θρόνο των Μυκηνών. Εφτά χρόνια μετά τον δολοφονεί μαζί με την Κλυταιμνήστρα, ο γιος της Ορέστης.

Αργοφονιάς Ερμής (στ. 44): γιος του Δία και της Μαίας. Έδειξε την εξυπνάδα του από την πρώτη μέρα της γέννησής του. Ήταν ο αγγελιοφόρος των θεών, ο θεός του εμπορίου και της πονηριάς. Οδηγούσε τους ταξιδιώτες, προστάτευε τους βοσκούς και οδηγούσε τις ψυχές στον Κάτω Κόσμο, ήταν δηλαδή ψυχοπομπός. Απεικονίζεται να φορά φτερωτά πέδιλα, πλατύγυρο καπέλο (πετάσο) και σκήπτρο (κηρυκείο), σύμβολο της ιδιότητάς του, ως κήρυκας των θεών. Ο όμηρος τον λέει αργοφονιά, γιατί σκότωσε τον Άργο τον Πανόπτη, ένα τέρας με πολλά μάτια.

Αθηνά (στ.52): γεννήθηκε πάνοπλη από το κεφάλι του Δία. Απεικονίζεται με δόρυ, περικεφαλαία και δερμάτινο θώρακα (αιγίδα). Στον πόλεμο της Τροίας υποστήριξε τους Αχαιούς. Ιερό φυτό της η ελιά και ιερό ζώο η γλαύκα.

Περίβρεχτο νησί (στ.58): το νησί της Καλυψώς, η Ωγυγία.

Μνηστήρες (στ.104): αρχοντόπουλα που πολιορκούσαν την Πηνελόπη με σκοπό να την παντρευτούν και να ανέβουν στο θρόνο της Ιθάκης. Όσο έλειπε ο Οδυσσέας έμεναν στο παλάτι του και κατέτρωγαν την περιουσία του.

Άσκηση: α) Ποια η αντίληψη των ανθρώπων της ομηρικής εποχής για την ατομική ευθύνη σε σχέση με τη μοίρα του; Τι δηλώνει γιαυτό ο Δίας στους στίχους 36-39; β) Πού φαίνεται πως ο άνθρωπος αποφασίζει μόνος του και αλλάζει το πεπρωμένο του; Έχει συνέπειες;

3.Πολιτιστικά

εκατόμβη (στ.29), θυσίες (στ. 70): στην αρχαιότητα οι θυσίες ζώων ήταν μέρος της θρησκευτικής πίστης και λατρείας. Με αυτές οι πιστοί έδειχναν στους θεούς της ευσέβειά τους και ζητούσαν διάφορες χάρες. Η θυσία ήταν ένα είδος γιορτής με συγκεκριμένο τυπικό.

Καλλιπλόκαμη (στ. 98), πλούσια κόμη (στ.103): ο καλλωπισμός της κόμης αποτελούσε αντικείμενο φροντίδας ανδρών και γυναικών.

4.Τεχνική

Διάλογος: ο Όμηρος βάζει την Αθηνά να συνομιλεί με το Δία, ενώ οι υπόλοιποι απλά παρακολουθούν και είναι βουβά πρόσωπα. Ο διάλογος έχει τη μορφή **λόγος -αντίλογος**, για να τονίσει την αντίθεση των απόψεων τους. Ο Δίας μιλά για την δίκαιη τιμωρία του Αιγίσθου (λόγος) και η Αθηνά για την άδικη τιμωρία του Οδυσσέα (αντίλογος). Η Αθηνά του ρίχνει ευθύνες για τα βάσανα του Οδυσσέα (λόγος) και αυτός τις μεταθέτει στον Ποσειδώνα (αντίλογος). Η Αθηνά δευτερολογεί και ο Δίας δεν αντιδρά, κάτι που μας προετοιμάζει για την συμφωνία τους.

Προειδεσμός

- στίχοι 40-41: η τιμωρία του Αιγίσθου μας προετοιμάζει για την τιμωρία των μνηστήρων (ραψωδία χ).
- στίχοι 97-100: η Αθηνά μας προετοιμάζει για το ταξίδι του Ερμή στην Καλυψώ και τη φυγή του Οδυσσέα (ραψωδία ε).
- στίχοι 101-108: η Αθηνά μας προετοιμάζει για την άφιξή της στην Ιθάκη και τη συνάντησή της με τον Τηλέμαχο (ραψ. β) το ταξίδι του Τηλεμάχου στην Πύλο (ραψ. γ) και τη Σπάρτη (ραψ. δ)

5.Ιδεολογικά

«Αλίμονο, είναι αλήθεια ν' απορείς που θέλουν οι θνητοί να ρίχνουν στους θεούς τα βάρη τους· έρχεται λένε το κακό από μας – κι όμως οι ίδιοι, κι από φταιξιμο δικό τους, πάσχουν και βασανίζονται, και πάνω απ' το γραφτό τους.» (στίχοι 36-39)

Εδώ τίθεται πάλι το ζήτημα της ατομικής ευθύνης. του ανθρώπου. Παράλληλα γίνεται αναφορά στη μοίρα, το γραφτό του κάθε ανθρώπου. Πρόκειται για το μερίδιο που έχει ο καθένας στη ζωή. Οι άνθρωποι την ομηρική εποχή πίστευαν πως η διάρκεια ζωής του ανθρώπου ήταν προκαθορισμένη. Ωστόσο, η παρέμβαση του ανθρώπου μπορεί να αλλάξει τη μοίρα του. Δηλαδή μπορεί να πεθάνει νωρίτερα από το γραφτό του, αν παραβιάσει το πεπρωμένο του. Η μοίρα λοιπόν έχει ισχύ νόμου, που πρέπει να γίνεται σεβαστός από όλους, ανθρώπους και θεούς. Επομένως ούτε οι θεοί ξεφεύγουν από αυτοί. Οφείλουν όλοι να ενεργούν σύμφωνα με το σχέδιό της, αλλιώς οι συνέπειες θα είναι ολέθριες.

αλλιώς θα πέσει στο κεφάλι του η εκδίκηση (στίχος 46)

Εδώ προβάλλεται η αντίληψη που είχαν την εποχή του Ομήρου για το δίκαιο. Επειδή η δικαιοσύνη δεν ήταν οργανωμένη, εφάρμοζαν την αυτοδικία. Αυτοδικία είναι η τιμωρία του δράστη από το θύμα ή τους συγγενείς του. Στην εποχή μας η αυτοδικία είναι παράνομη, ενώ στην εποχή του Ομήρου ήταν αποδεκτή.

έτσι θα κατακτήσει φήμη στους ανθρώπους, που λαμπρή θα μείνει. (στίχος 108)

Εδώ παρουσιάζεται το ζήτημα της καλής φήμης, της υστεροφημίας. Την ομηρική εποχή η εκτίμηση και ο σεβασμός του κοινωνικού συνόλου είχαν μεγάλη αξία. Ο άνθρωπος εκτιμάται πιο πολύ ως μέλος μιας κοινότητας παρά ως άτομο. Ακόμα πιο σημαντική είναι η υστεροφημία μετά το θάνατο.

Άσκηση: Να βρεις τα σημεία που δείχνουν πως οι αρχαίοι Έλληνες φαντάζονταν τους παρόμοιους με τους ανθρώπους (ανθρωπομορφισμός).